

Якубівський Владислав Вадимович,
курсант навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Харченко Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри
теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ВЛАДА В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

Пошук актуальної форми організації влади є вічним питанням через те, що суспільство постійно еволюціонує та розвивається.

Термін «влада» достатньо багатозначний та обумовлюється великою кількістю його трактувань. Прикладом можуть слугувати літературні роздуми про владу соціальну, політичну, економічну, державну та інші. Через такий об'єм тлумачень поняття «влада» втрачає свою точність.

Загалом влада – це здатність одного суб'єкта нав'язувати свою волю іншим суб'єктам, можливість впливати на діяльність, поведінку людей за допомогою різних засобів (авторитету, права, примусу).

З вище наведеного можемо сказати, що поняття «влада» повністю розроблено сучасною наукою і суттєво відрізняється від розуміння влади представниками древніх цивілізацій.

Поняття «соціальна влада» має три ключові явища:

1) суверенність, тобто самостійний характер влади, її незалежність і верховенство у відповідній ситуації;

2) воля, що виражається у настановах, які встановлює суб'єкт влади;

3) примус, тобто прояв влади через покарання які визначені законом.

Влада – першочергова умова реалізації права. Вона підпорядковується праву, яке призначене чітко визначити владні функції держави.

Отже, можемо стверджувати, що соціальна влада серед своїх характеристик володіє такою ознакою як наявність примусу. Форми примусу різноманітні, у зв'язку з чим виділяють різновиди влади, залежно від обраних критеріїв класифікації. Так, наприклад, в сучасній правовій літературі виділяють економічну, політичну, релігійну, корпоративну, військову, фінансову, ідеологічну та державну владу. У цьому зв'язку слід зазначити, що найбільш складними у своєму розумінні, цікавими та визначальними залишаються поняття «політична влада» та «державна влада», які у своєму співвідношенні дозволяють зрозуміти сутність, взаємодію таких понять як політика, право, держава [1, с. 129].

На даний момент в літературі існує більш чимало наукових концепцій трактування та розуміння що таке «влада». Це є доказом недостатньої вивченості проблеми.

Телеологічна – концепція влади характеризує її як здатність досягнення

поставлених цілей, одержання намічених результатів. При цьому владу розуміють досить широко – не тільки як стосунки між людьми, а й як взаємодію людини з довкіллям. У межах телеологічної концепції йдеться не тільки про владу людини над людиною, а й про владу людини над природою. Ця концепція наголошує на цілеспрямованому характері влади, проте тлумачить її занадто широко, включаючи в систему владних відносин і природу.

Реляціоністська – концепція влади розглядає її як відношення між двома партнерами, коли один із них – суб'єкт – справляє визначальний вплив на іншого – об'єкт. Суб'єктом і об'єктом можуть виступати як окремі індивіди, так і різноманітні групи та організації. Влада – це взаємодія суб'єкта і об'єкта, яка виявляється в тому, що суб'єкт контролює об'єкт за допомогою певних засобів. Такі відносини є конфліктними і складають суть політики.

Системна концепція влади розглядає владу як системоутворююче відношення в політичній системі суспільства. Влада, що в політичній системі виступає як політична влада, з'єднує всі елементи системи в єдине ціле. Основне призначення політичної влади полягає в тому, щоб забезпечувати стабільність у суспільстві, а для цього вона повинна регулювати відносини між людьми й суспільством у цілому, в тому числі й державно-політичними інститутами. Влада покликана вирішувати суперечність між необхідністю організованості й порядку в суспільстві та багатоманітністю інтересів членів суспільства, між якими виникають конфлікти. Влада з'єднує всі елементи політичної системи таким чином, щоб це сприяло збалансованому стану як самої системи, так і суспільства в цілому.

Біхевіористська концепція влади – орієнтує на дослідження індивідуальної поведінки людей у сфері владних відносин, а прагнення до влади проголошує домінуючою рисою людської поведінки і свідомості. Владу тлумачить і як мету, і як засіб.

Марксистська концепція влади. Беручи за основу передусім економічні інтереси, що визначають зміст і форму реалізації класових інтересів, вона тлумачить політичну владу як панування певного класу. За Марксом, той клас, який володіє засобами виробництва, а отже, й більшою частиною національного багатства, диктує свою волю в суспільстві. У його руках державна влада, що захищає його ж інтереси.

Структурно-функціональна концепція. Розглядає владу як відносини між керівниками і підлеглими, що ґрунтуються на співвідношенні винагороди і покарання. Залежно від того, як функціонує система стимулів між владою і соціальними групами, забезпечується механізм розв'язання конфліктів, стабілізації суспільства.

Інструменталістська концепція тлумачить владу як набір певних інструментів. На думку О. Тоффлера, основними інструментами влади є сила, багатство і знання. Якщо в минулому домінували сила й багатство, то в сучасному інформаційному суспільстві домінують знання. Однак О. Тоффлер застерігає, що знання (інформація) без розвинених механізмів громадського контролю може перетворитися на засіб владного маніпулювання людьми [2, с. 211].

Політична влада – здатність однієї людини або групи осіб контролювати поведінку громадян і суспільства, виходячи із загальнонаціональних чи загальнодержавних завдань.

Форми політичної влади: монархія (абсолютна чи з конституційним обмеженням), тиранія (одноосібне деспотичне правління), аристократія (влада знатної, привілейованої групи), олігархія (влада багатих), тимократія (особлива форма олігархії, за якою державна влада належить привілейованій більшості), теократія (влада церкви), охлократія (влада натовпу, що спирається не на закони, а на миттєві настрої та примхи юрби), демократія (влада народу на основі закону та забезпечення прав і свобод громадян).

Ознаки політичної влади:

- належить політичним об'єднанням; має коаліційний зміст, що відображає симбіоз декількох соціально однорідних політичних організацій;

- здатність і можливість втілювати у життя певні політичні погляди, положення та цілі, а також використовувати механізм держави для їх реалізації;

- управління суспільними справами суб'єктами політики незалежно від того, чи знаходяться вони на чолі державної влади або перебувають в опозиції.

Ознаки державної влади:

- поширюється на всіх членів суспільства; може розв'язати загальносуспільні проблеми; має у своєму розпорядженні специфічний апарат (механізм) для здійснення своїх завдань і функцій; встановлює формально обов'язкові для всього населення загальні правила поведінки – правові норми;

- має офіційний характер, що регламентований Конституцією та чинними законами; має структурований апарат влади, тобто наявність спеціально створених та взаємодіючих інститутів влади;

- здійснюється уповноваженими органами держави; поширюється на всіх громадян держави; має право приймати загальнообов'язкові правила;

- має примусовий характер; може застосовувати засоби примусу від імені всього суспільства; здійснюється на засадах розподілу на законодавчу, виконавчу та судову влади; має чітко визначену інституційну структуру [3].

Таким чином, можна підсумувати, що політична та державна влада мають взаємопов'язаний характер, що зумовлено наявністю:

- спільних рис, оскільки політична влада та державна влада мають спільну природу, сутність і націленість;

- відмінних рис, оскільки політична влада та державна влада здійснюються різноманітними суб'єктами, а у процесі реалізації використовують різноманітні методи та засоби, обумовлені характером розвитку держави та політичної системи суспільства.

Список використаних джерел

1. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

2. Шептун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : навч. посіб. Київ, 2005. 411 с.

3. Влада в демократичній державі. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка (дата звернення: 06.11.2020).